

- Zh. H. Domina D. V. Vernyhora, B. V. Tarasenko // Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 15 : Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) : zb. nauk. prats. - Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2018. – Vyp. 5 (99). – S. 87–90.
6. Ihnatenko S. O. Fizychnye vykhovannia starshykh pidlitkiv u protsesi ihrovoi diialnosti / S. O. Ihnatenko // Nauka i osvita. – 2013. – № 4. – S. 121–123.
7. Kruk M. Osoblyvosti fizychnoho vykhovannia ditei ta pidlitkiv u pedahohichnii diialnosti A. Makarenka / M. Kruk // Vytoky pedahohichnoi maistemosti. Serii : Pedahohichni nauky. – 2013. – Vyp. 11. – S. 183–187.
8. Krutsevych T. Yu. Rozvytok form fizychnoho vykhovannia v zahalnoosvitnikh shkolakh: problemy i perspektyvy / T. Yu. Krutsevych, D. O. Solovei // Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova : zb. nauk. prats. Serii 15 : Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) ; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2015. – Vyp. 12 (67). – S. 76–79.
9. Lopatenko H. O. Vplyv urochnykh ta pozaurochnykh form fizychnoho vykhovannia na riven samoostynky ta tryvozhnosti ditei serednoho shkilnoho viku / H. O. Lopatenko // Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 15 : Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury / fizychna kultura i sport : zb. nauk. prats. – Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2017. – Vyp. 9 (91). – S. 64–67.
10. Marchenko S. I. Otsinka fizychnoho rozvytku khlopchykiv 6-10 rokiv u konteksti suchasnykh zavdan fizychnoho vykhovannia / S. I. Marchenko, V. V. Ivanov // Teoriia ta metodyka fizychnoho vykhovannia. – 2011. – № 8. – S. 10–13.
11. Osypenko Ye. V. Vykorystannia monitorynhovykh tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni ditei, pidlitkiv ta molodi / Ye. V. Osypenko, I. H. Herasymov. // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – 2014. – №2. – S. 299–307.
12. Trachuk S. Uzahalnennia danykh svitovoi praktyky z rukhovoii aktyvnosti na koryst zdorovia / S. Trachuk // Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. – 2011. – № 2. – S. 34–37
13. Pelech I.V., Grygus I.M. Level of physical fitness students. Journal of Education, Health and Sport. 2016;6(2):87-98.

Овчаренко С.В.,

к.ф.із.вих, доцент, доцент кафедри спортивних ігор

Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, м. Дніпро

Малойван Я.В.,

доцент, доцент кафедри спортивних ігор

Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, м. Дніпро

Грюкова В.В.

старший викладач кафедри спортивних ігор

Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, м. Дніпро

Алфёров О.А.,

доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровської академії музики імені,

М.Глінки

СТАН РОЗВИТКУ ПАРАЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Спортивний рух інвалідів – складова частина сучасного олімпійського руху, що об'єднує організації, спортсменів та інших осіб, у тому числі людей з особливими можливостями й потребами. Стаття присвячена визначенню особливостей функціонування сфери Паралімпійського спорту як складової частини соціального та спортивного розвитку людей з обмеженими можливостями. Проведено аналіз динаміки кількості країн та спортсменів-учасників на літніх та зимових Паралімпійських іграх, що дозволяє охарактеризувати стрімкий розвиток міжнародного паралімпійського руху. Визначено проблеми та шляхи їх вирішення, що стосуються розвитку паралімпійського спорту в Україні.

Ключові слова: ігри XXXI Олімпіади, адаптація, спортивна реабілітація, міжнародна класифікація, змагання.

Овчаренко С.В., Малойван Я.В., Алфёров А.А., Грюкова В.В. Состояние развития паралимпийского движения в Украине. Спортивное движение инвалидов – составляющая часть современного олимпийского движения, которое объединяет организации, спортсменов и других лиц, в том числе людей с особыми возможностями и потребностями. Статья посвящена выявлению особенностей функционирования сферы Паралимпийского спорта как составляющей части социального и спортивного развития людей с ограниченными возможностями. Проведен анализ динамики количества стран и спортсменов-участников на летних и зимних Паралимпийских играх, позволяющий охарактеризовать стремительное развитие международного паралимпийского движения. Обозначены проблемы та пути их решения, касающиеся развития паралимпийского спорта в Украине.

Ключевые слова: Игры XXXI Олимпиады, адаптация, спортивная реабилитация, международная классификация, соревнования.

Ovcharenko S., Maloivan Y., Alforov O., Griukova V. The current situation of the Paralympic movement development in Ukraine. A sport movement of people with disabilities is one of the components of the Olympic movement, which includes federations, athletes and other persons, including people with special needs.

The article is dedicated to distinguishing of specific functional aspects of the Paralympic sport, as a part of the social and sport development of people with disabilities.

The analyses of growth dynamic of number of countries and athletes-participants at summer and winter Paralympic Games helped us to define the significant development of the international Paralympic movement. Since 1960, the number of athletes participating at the Paralympic Games has grown more than 10 times – from 400 athletes to 4350 athletes; the competition program increased from 8 sports to 23 sports; the number of participating countries increased from 23 countries to 176.

The main problems related to the development of the Paralympic movement in Ukraine were distinguished and the solutions were proposed. It is necessary to involve Ukrainian warriors, who were injured during the military actions, to physical culture and sports rehabilitation; to increase the financing of regional centers "Invasport" and to establish the material and technical resources of these centers, where people with disabilities could get to the venues of physical culture and sports rehabilitation without barriers. It is also necessary to find the ways how to save Youth Sports Schools for children with disabilities and to facilitate the opening of the departments for children with disabilities as part of the Youth Sports Schools.

Keywords: The XXXI Olympic Games, adaptation, sport rehabilitation, international classification, competitions.

Постановка проблеми. Інвалідність є соціальним явищем, уникнути якого не може жодне суспільство. Збільшення інвалідності населення пов'язано з ускладненням процесів виробництва, техногенними катастрофами, збільшенням транспортних потоків, розширенням військових конфліктів, погіршенням екологічного стану та іншими причинами. Прогресивні країни, прямуючи до інтегрованого цивілізованого суспільства, керуються загальною стратегічною метою – забезпечення повноцінної участі людей з інвалідністю в суспільному житті та вирішення питань, пов'язаних з залученням громадян з інвалідністю до активного життя.

Спортивний рух інвалідів – складова частина сучасного олімпійського руху, що об'єднує організації, спортсменів та інших осіб, у тому числі людей з особливими можливостями й потребами. Такий підхід має місце у фундаментальних джерелах і наукових дослідженнях фахівців [1, 2, 3, 5].

Після ознайомлення з теоретичним матеріалом, що характеризує сферу паралімпійського спорту, можна виділити основні наступні проблеми:

- непослідовна політика держави стосовно виконання норм законів;
- недостатня кількість реабілітаційних центрів для підтримання здоров'я інвалідів;
- недостатня інформованість населення щодо видів спорту, у яких приймають участь люди із фізичними вадами;
- мала кількість облаштувань для інвалідів, особливо для людей на візках;
- відсутність в країні дієвої системи підвищення кваліфікації фахівців з фізичної культури і спорту, яка дозволяла б їм своєчасно відтворювати професійні якості відповідно до нових суспільних умов.

- недостатній рівень економічного стимулювання фахівців з фізичного виховання і спорту.

Також на сьогодні залишаються невирішеними та гостро постають окремі питання соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок військового протистояння на сході України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сфера паралімпійського спорту впливає на життя великої кількості людей, особливо – людей з обмеженими можливостями. Дана сфера діяльності є шансом реалізації своїх можливостей, підтримання свого здоров'я та знаходження під постійним наглядом фахівців. Отже, діюча структура управління сферою паралімпійського спорту, окреслення напрямків покращення її розвитку та ефективність функціонування залишаються одними з найважливіших проблем, вирішення яких дозволить підвищити масовість фізкультурно-спортивного руху в Україні не лише здорових людей, а й людей з інвалідністю.

Основною законодавчою базою, що визначає структуру та напрямок розвитку фізичної культури та спорту в Україні є закон України «Про фізичну культуру та спорт».

Реалізація державної політики у сфері фізичної культури і спорту інвалідів здійснюється Міністерством молоді та спорту України спільно із Національним комітетом спорту інвалідів України та Українським центром з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт», який був створений у 1993 році відповідно до спільної постанови Міністерства України у справах молоді та спорту, Федерації професійних спілок України та Національного комітету (Федерації) спорту інвалідів України від 14.01.1993 № 29/п-2/6 «Про створення Українського та обласних центрів інвалідного спорту».

До системи закладів фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» входять 25 регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт», 80 їх відділень в регіональних та місцевих центрах, 24 дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів і 148 фізкультурно-оздоровчих клубів.

Одним з пріоритетних напрямків роботи Міністерства молоді та спорту України і Укрцентру «Інваспорт» [5] є забезпечення діяльності національних збірних команд України серед спортсменів-інвалідів, їх підготовка та участь у Всеукраїнських і міжнародних змаганнях, а також державна підтримка розвитку паралімпійського та дефлімпійського руху в Україні.

Мета дослідження виявити стан розвитку паралімпійського спорту як складової частини соціальної та спортивної реабілітації людей з обмеженими можливостями.

Об'єкт дослідження – структура та динаміка розвитку галузі паралімпійського спорту, управління та регулювання сфери паралімпійського спорту.

Предмет дослідження – параметри, характеристики, показники сфери паралімпійського спорту.

Результати дослідження. Сучасні Паралімпійські ігри зобов'язані своїм існуванням Сток-Мендєвільській федерації, що провела в Англії перші змагання для інвалідів – спинальників. Паралімпійські Ігри для інвалідів проводяться з 1960 р. кожні чотири роки [2].

Перші Ігри для інвалідів з пошкодженнями опорно-рухового апарату проводились у столиці Італії Римі відразу ж після Олімпійських ігор. Протягом свого розвитку Паралімпійські Ігри набули великого значення, кількість їх учасників

збільшилася більш ніж в десять разів – з 400 спортсменів в 1960 році до 4350 у 2016 році, а програма розширилася з 8 до 23 видів спорту.

В період з 1960 по 2016 роки кількість країн-учасників зросла з 23 до 176 країн. Темпи приросту кожної Паралімпіади були позитивними, тобто наявна чітка тенденція до зростання (рис.1).

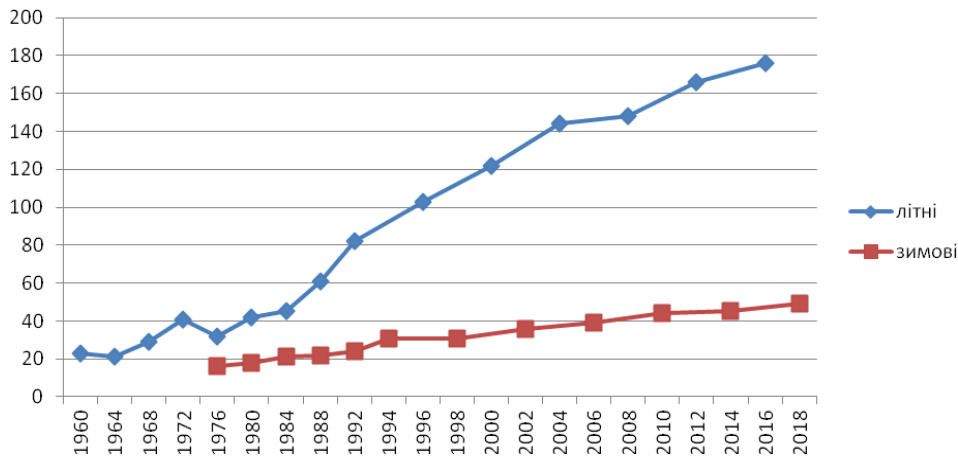

Рис. 1. Динаміка росту чисельності країн-учасників Паралімпійських ігор

**Розроблено за матеріалами Національного комітету спорту інвалідів в Україні [5]*

Аналогічну ситуацію ми бачимо при аналізі динаміки кількості спортсменів-учасників як на літніх, так і на зимових іграх (рис.2). При цьому зростання чисельності учасників на літніх іграх відбувається значно стрімкіше, ніж на зимових. Це можна пояснити тим, що літніх видів спорту більше, ніж зимових.

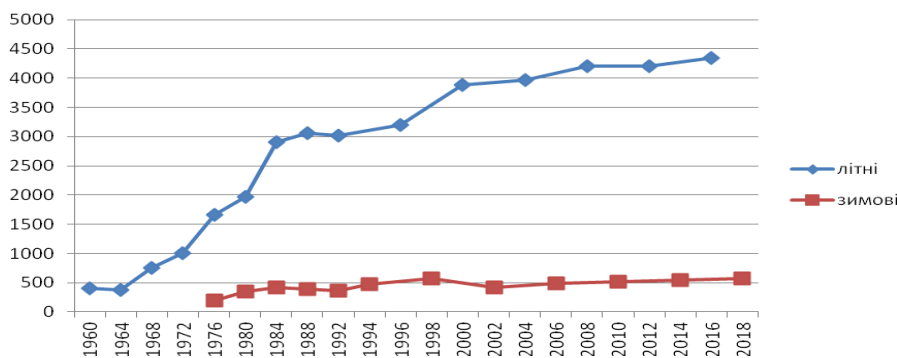

Рис.2. Динаміка кількості учасників за видами Паралімпійських ігор

**Розроблено за матеріалами Національного комітету спорту інвалідів в Україні [5]*

В Паралімпійських іграх беруть участь інваліди з пошкодженням опорно-рухового апарату, вадами зору. Для спортсменів з вадами слуху проводяться Дефлімпійські Ігри (із визнанням з боку МОК, але поза межами Паралімпійських ігор). Кожна нозологія потребує відповідної класифікації спортсменів відповідно до ступеню захворювання та умов участі в змаганнях [5-7]. В паралімпійському спорті класифікація інвалідів на групи для участі у змаганнях має великий гуманістичний, морально-етичний та спортивний сенс. Для всіх нозологій і видів спорту класифікація (як для літніх, так і для зимових Паралімпійських ігор) здійснюється у відповідності до «принципу рівності», що забезпечує усім спортсменам-інвалідам рівні можливості для досягнення високого спортивного результату та максимальної реалізації власних можливостей.

До спортсменів-інвалідів відносяться спортсмени з:

- дитячим церебральним паралічем (з пошкодженням головного мозку, наприклад, черепно-мозкової травми, інсульту або аналогічних пошкоджень, що впливають на м'язовий контроль, баланс чи координацію рухів).
- інтелектуальною інвалідністю (спортсмени зі значним порушенням в інтелектуальних функціях і пов'язані з обмеженням у адаптивній поведінці).
- необхідністю перебування у інвалідному візку (спортсмени з травмами спинного мозку та іншими порушеннями, які вимагають, щоб людина приймала участь у змаганнях в інвалідному візку).
- слабозорістю (з вадами зору, починаючи від часткового зору, достатнього, щоб визнати людину сліпою, до повної сліпоти).
- з фізичними вадами, які чітко не підпадають під одну з п'яти інших категорій, таких як карликовість, розсіяний склероз або із вродженими каліцтвами кінцівок [4].

Відповідно до видів рухових розладів та збереження рухових можливостей спортсмени поділяються на 8 класів. Спортсмени, що мають важкі ураження відносяться до 1-4 класів і змагаються у візках, спортсмени 5-8 класів змагаються стоячи. Визначений клас спортсмена за класифікацією CP-ICRA є підставою для включення до відповідної стартової групи

[7]. Від першого дебюту національної збірної команди України на X літніх Паралімпійських іграх в Атланті, де наші спортсмени вибороли 1 золоту, 4 срібні та 2 бронзові нагороди у легкій атлетиці та плаванні – до XIII літніх Паралімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро, де здобутком команди стало не тільки 117 медалей: 41 золотих, 37 срібних та 39 бронзових, але й завойоване третє місце у світі серед 176 країн-учасниць та 4350 атлетів.

Подібна динаміка спостерігається в усіх, без виключення, видах спорту – українські спортсмени з інвалідністю долають, здобуваючи перемоги у багатьох видах спорту, гордо прославляють на високих паралімпійських та дефлімпійських п'єдесталах ім'я нашої держави. І це, навіть, незважаючи на стрімкий розвиток спорту інвалідів у більшості країн світу.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз дозволяє стверджувати, що проблема інвалідності є актуальною в Україні та світі, а спорт інвалідів є невід'ємною частиною сучасного спортивного руху та соціальної сфери. Спортивні змагання серед інвалідів проводяться під патронатом МОК та є комплексними, масштабними і систематичними.

Чисельність осіб з інвалідністю щороку зростає, станом на 2016 рік в світі нараховується близько 15% осіб з інвалідністю. При цьому статистичні дані стосовно ситуації в Україні є заниженими, адже у нашій країні досить складний процес з отримання категорії інвалідності. Причиною цьому може бути недостатня поінформованість людей, побутові або бюрократичні причини, неувага до власного здоров'я та недотримання систематичного лікування, матеріальні проблеми, які заважають реалізувати право на встановлення інвалідності, віддаленість місця проживання від осередків соціальних і медичних служб, недостатня уважність з боку фахівців на місцях тощо.

Визначено особливості функціонування сфери Паралімпійського спорту як складової частини соціального та спортивного розвитку людей з обмеженими можливостями. Паралімпійські ігри щороку набувають все більшої популярності в світі: кожного разу зростає чисельність країн, видів спорту та учасників. У 1960 році у літніх іграх приймало участь 23 країни, а у 2016 – вже 176 країн. Не дивлячись на таке стрімке поширення, українські спортсмени досягають значних успіхів на Паралімпійських іграх, про що свідчать місця у перших п'ятірках країн за кількістю медалей.

Для покращення розвитку даної сфери необхідно:

- залучення до заходів фізкультурно-спортивної реабілітації українських воїнів, які отримали поранення під час виконання бойових завдань в зоні АТО, яке вже розпочав Національний комітет спорту інвалідів України спільно з Українським центром з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»
- збільшення фінансування, необхідного для забезпечення функціонування регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» та інших закладів системи «Інваспорт», в тому числі фінансування, передбаченого на навчально-тренувальну роботу, створення необхідної матеріально-технічної бази цих закладів;
- сприяння функціонуванню діючих та утворення нових районних та міських центрів з фізичної культури і спорту інвалідів, фізкультурно-спортивних та фізкультурно-реабілітаційних клубів для інвалідів;
- здійснення заходів щодо забезпечення збереження мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл для інвалідів та сприяння відкриттю відділень для дітей-інвалідів при дитячо-юнацьких спортивних школах;
- сприяння створенню безперешкодного доступу для інвалідів до об'єктів фізкультурно-спортивного та реабілітаційного призначення.

Література

1. Бріскін Ю. А. Організаційні основи Паралімпійського спорту: Навчальний посібник. – Львів : "Кобзар", 2014. – 180 с.
2. Бріскін Ю. А., Передерій А. В., Строкатов В. В. Параолімпійський спорт: Навчальний посібник. – Львів : Арал, 2001. - 141 с.
3. Когут І. Державна підтримка спорту інвалідів в Україні // Молода спортивна наука України : Збірник наукових праць з галузі фізичної культури та спорту. – Львів, 2007. – Вип. 11. – С. 167 – 172.
4. Ковальський П. Проблеми фізичної реабілітації неповносправних дітей // Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини та реабілітації : Тези доповідей. – Київ : 2000 р. - С. 605.
5. Офіційний сайт Центру фізичної культури та інвалідного спорту "Інваспорт" - [електронний ресурс]. - Режим доступу: www.invasport.com.ua
6. Офіційний сайт Національного комітету спорту інвалідів в Україні [електронний ресурс]. - Режим доступу: www.paralympic.org.ua
7. Офіційний сайт Інтернаціональної Асоціації спорту та оздоровлення людей з церебральним паралічем [електронний ресурс]. - Режим доступу: www.cpisra.org

Reference

1. Briskin Iu. A. (2014), "Organizational frameworks of Paralympic sport": Navchalnyi posibnyk, Lviv, 180 p.
2. Briskin Iu. A., Perederii A. V. and Strokotov V. V. (2001), "Paralympic sport": Navchalnyi posibnyk, Lviv, 141 p.
3. Kohut I. (2007), "Governmental support of the sport for disabled in Ukraine" // Moloda sportyвна nauka Ukrainy : Zbirnyk naukovykh prats z haluzi fizychnoi kultury ta sportu, Lviv, Vol. 11, pp. 167 – 172.
4. Kovalskiy P. (2000), "Problems of Physical Rehabilitation of children with disabilities" // Olimpiyskiy sport i sport dlia vsikh: problemy zdorovia, rekreatsii, sportyvnoi medytsyny ta reabilitatsii : Tezy dopovidei, Kyiv, p. 605.
5. Ofitsiynyi sait Tsentru fizychnoi kultury ta invalidnoho sportu "Invasport" - [elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: www.invasport.com.ua
6. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho komitetu sportu invalidiv v Ukraini [elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: www.paralympic.org.ua
7. Ofitsiynyi sait Internatsionalnoi Asotsiatsii sportu ta ozdovrovlennia liudei z tserebralnym paralichem [elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: www.cpisra.org